

Zanimljivost ove presude je u opravdanosti donošenja privremene naredbe u Engleskoj /"injunction"/. Engleski sudovi, kako proizlazi iz gornjeg slučaja, nikad ne priznaju ekstrateritorijalni učinak konfiskatornih ili kaznenih mjera drugih zemalja koje se odnose na stvari situirane u Engleskoj. To je, kako iz svega proizlazi, glavni razlog ponovnog uspostavljanja privremene naredbe, koja doduše možda i smeta drugim poslovnim interesima /mogućnost ostvarenja velikih poslova za tužene u Iranu/ no zaštita unutrašnjeg stabiliteta u imovinsko-pravnim odnosima je od većeg značaja nego što su zahtjevi uspješnog vođenja "businessa".

Ukratko, ne priznaje se da strani zakon djeluje na odnose vezane za stvari na vlastitom teritoriju, a što je u skladu sa stajalištem sudova općenito.

K.V.

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 24.XI 1981.

International Sea Tankers Inc. c/a
Hemisphere Shipping Co. Ltd.

Brod: The "Wenjiang"

Vijeće: Lord Denning, M.R, L.J. Dunn i L.J. Fox

Dopuštenje na žalbu protiv arbitražne odluke
Brodarski ugovor na vrijeme - Frustracija ugovora zbog zadržavanja broda u području rijeke Shatt - Jednoobrazno utvrđenje trenutka nastupa frustracije ugovora za sve brodove zadržane zbog sukoba Irana i Iraka - Odgovornost naručitelja prijevoza prema dodatnoj klauzuli o ratnim rizicima

Brodovlasnik "Hemisphere Shipping Co. Ltd." sklopio je s naručiteljem prijevoza, liberijskom kompanijom "International Sea Tankers Inc", brodarski ugovor na vrijeme od 12 mjeseci.

Naručitelj je ugovor počeo izvršavati 28. travnja 1980, pa je u rujnu iste godine uputio brod u iračku luku Basru na ukrcaj tereta koji je trebalo prevesti do Indije. Ukrcavanje je završeno 22. rujna, ali zbog rata koji je izbio u međuvremenu između Iraka i Irana, iračke vlasti

nisu dale dopuštenje za isplovljavanje, pa je brod usidren 3 milje od luke na rijeci Shatt. Posada je napustila brod 9. listopada 1980.

Između brodivlasnika i naručitelja prijevoza izbio je spor oko plaćanja najamnine zbog neutvrđenosti trenutka nastupa frustracije ugovora. Arbitražni sudac Mr. Donald Davies donio je međupresudu kojom je utvrdio da je došlo do frustracije ugovora tek 24. studenog 1981, jer je tada propao zadnji ozbiljni politički pokušaj posredničkih snaga da ishode dopuštenje za odlazak svih brodova zatečenih u području Shatt u trenutku izbijanja sukoba. Stoga, presudio je dalje arbitražni sudac, nije došlo do gubitka vremena za naručitelja prijevoza u iskorištavanju broda, a time i primjene "off-hire" klauzule ugovora, a naručitelji su također dužni platiti dodatnu premiju osiguranja za ratne rizike koji nadilaze one predviđene u trenutku potpisa ugovora.

Naručitelj prijevoza je, nezadovoljan odlukom, zatražio dopuštenje za žalbu Trgovačkom sudu, a prema odredbama Arbitration Acta iz 1979. čl. /"Section"/ 1. Sudac Prvostepenog suda Engleske /High Court/ Robert Goff J. dopustio je žalbu za svako od tri presudjena pitanja. To dopuštenje izazvalo je pak žalbu brodivlasnika Apelacionom sudu, u kojoj je tvrdio da sudac R. Goff nije pravilno iskoristio svoje diskreciono pravo kad je dopustio žalbu protiv arbitražne odluke.

Drugostepeni je sud međutim ipak stao na stajalište da je trebalo naručiteljima dopustiti ulaganje žalbe, ali samo zbog dva razloga, pa je žalbu brodivlasnika odbio.

Lord Denning, koji je prvi obrazlagao presudu Apelacionog suda, upozorio je već u početku govora kako je predmet spora u ovom slučaju karakterističan ne samo zbog situacije u kojoj se našao brod "Wenjiang", nego i stoga što je sličnu sudbinu doživjelo još 60 brodova zarobljenih u području rijeke Shatt nakon izbijanja ratnog sukoba Iraka i Irana. S obzirom da rat ne prestaje, svi ti brodarški ugovori su postali frustrirani. U četiri predmeta koja su do sada arbitražno rješavana, a među njima je i ovaj, postavlja se pitanje: kada je nastupila frustracija ugovora? Svaka od četiri održane arbitraže dala je na to pitanje različit odgovor. Tek je u ovom slučaju postalo sporno ima li stranka nezadovoljne utvrdjenjem datume frustracije pravo na ulaganje žalbe Trgovačkom sudu. Lord Denning odgovara na to pitanje slijedeći smjernice Arbitration Acta iz 1979. koje

upućuju suca da prilikom odlučivanja da li će dopustiti ulaganje žalbe ili ne, prvenstveno ocijeni radi li se o izuzetnom slučaju /"one-off" case/ ili uobičajenom. Ukoliko se radi o izuzetnom slučaju, a to zbog posebnosti izuzetnosti i neponovljivosti okolnosti slučaja odnosno zbog posebnosti u konstrukciji neke klauzule ugovora, sudac neće dopustiti ulaganje žalbe protiv arbitražne odluke ukoliko smatra da je arbitar u pravu ili da bi mogao biti u pravu. Dopuštenje za ulaganje žalbe dat će samo tada, ukoliko površno ocijeni da je arbitar pogriješio u pravnoj ocjeni što bi moglo bitno štetiti pravima jedne ili druge strane u sporu. Kad je riječ o uobičajenom predmetu u kojem se dovodi u pitanje konstrukcija neke klauzule standardnog ugovora zbog nepodudarnosti s činjeničnim stanjem spora, tada će sudac dopustiti ulaganje žalbe ukoliko smatra da je arbitar možda pogrešno shvatio sadržaj standardnog ugovora; ukoliko bi došao do obratnog zaključka, neće dopustiti žalbu.

Lord Denning ne smatra slučaj broda The "Wenjiang" izuzetnim /"one-off"/. Razlog nastupa frustracije ugovora je činjenica izbijanja rata između Iraka i Irana koncem rujna 1980, što svakako nije činjenica koja bi bila izuzetna po tome da ne bi mogla biti uzrokom još niza drugih pravnih sporova.

bi
Prvostepeni/sudac, dakle, samo trebao ocijeniti je li arbitar pravilno interpretirao klauzulu o prestanku ugovora utvrdivši frustraciju.

Ono što ovaj slučaj međjutim čini ipak na neki način posebnim je činjenica da je u vrijeme rasprave o njemu donešena presuda Kuće lordova u slučaju "The Nema"/LLR 1981, 2, str.239, UPPPK 1981, br.91, str.46-51 uz bilješku E.P./ a u kojoj Lord Diplock analizira upravo ovakve događaje općenitog karaktera koji zahvaćaju slične poslovne odnose većeg broja osoba uključenih u istu vrstu privredne djelatnosti.

On kaže kako je u interesu pravne sigurnosti kad dođe do takvih događaja da postoji jednoobraznost arbitražnih odluka. Nju je najlakše postići slijedeći smjernice Arbitration Acta iz 1979, tako da ukoliko nakon arbitražne odluke jedna stranka smatra da je oštećena, spor bude iznijet pred suca Trgovačkog suda koji će odlučiti da li je arbitar bio u pravu ili nije. Ako odluči da jest, tada, prema riječima Lorda Diplocka, takva arbitražna odluka veže

sve arbitre koji bi ubuduće rješavali o sporovima nastalim zbog istog događaja. Ukoliko trgovački sudac odluči da arbitar nije bio u pravu, sam će presuditi, jer je to onda pravno pitanje zbog kojeg je dopuštena žalba sudu. Njegova će presuda tada biti odlučujuća za sve druge slične sporove. Ukratko, autoritativna odluka postat će obvezna za sve ostale slične slučajeve.

Prije slučaja The "Wenjiang" održana je arbitraža u predmetu "The Evia" između monrovijskih brodovlasnika i kubanskih naručitelja. /TLR, 2.VIII 1982, prikazana u ovom broju UPPPK uz bilješku dr E.Pallua./ Tu je bilo utvrđeno da je ugovor posteo frustriran 4. listopada 1980. Nezadovoljna stranka zatražila je dopuštenje za žalbu Trgovačkom sudu, ali je sudac R. Goff to odbio smatrajući da je nad-arbitar korektno utvrdio datum frustracije tog brodarskog ugovora.

Kad je, dakle, prvostepeni Trgovački sud prihvatio jednom arbitražno utvrđenje datuma nastupa frustracije, onda to utvrđenje veže i sve ostale arbitre u raspravljaju o toj činjenici, ukoliko se radi o frustraciji ugovora zbog rata Iraka i Irana.

Svako drugačije utvrđenje predstavlja nekonzistentnost sudske prakse i ujedno je razlog za žalbu sudu, pa je prvostepeni Trgovački sud pravilno dopustio žalbu naručitelja protiv arbitražne odluke koja drukčije utvrđuje datum frustracije. Žalba je međjutim odbijena u pogledu arbitražnog tumačenja klauzule o vremenu kroz koje nije tekla vozarina za brodarski ugovor na vrijeme, kao i zbog pitanja premije za ratni rizik u smislu klauzula 35 i 48 istog ugovornog formulara. Razlog tomu je što nije ostvarena pretpostavka da je arbitar krivo tumačio klauzule 21, 35 i 48, pa se stoga u pogledu tog tumačenja moralo potvrditi arbitražno stajalište.

/TLR 1982,2, str.128/

LJ.M.

Bilješka. Ovaj predmet ponovno aktualizira problem instituta engleskog arbitražnog prava zvanog "dopuštenje za žalbu protiv odluke arbitraže" /"leave to appeal"/, a prema članu 1. Arbitration Acta iz 1979.

Upute u samom Zakonu su takve da daju trgovačkom sudu mogućnost za brzu i jasnu odluku, a sudska praksa je dala

svoje autoritativno mišljenje kad se radi o katastrofalnim događajima u predmetu "The Nemo" /LLR 1981,2, str. 239, UPPPK br.91, str.46/, a djelomično i u predmetima "The Rio Sun" /LLR 1981,2, str.489/ i "The Kerman" /LLR 1982,1, str.62/. No s obzirom da se arbitražna praksa kolebala i nije slijedila ranije judikate, ovom je presudom uklonjena nesigurnost i detaljno obrazložena potreba jednoobraznosti rješavanja arbitraža, kako zbog pravne sigurnosti, tako i zbog izbjegavanja većeg broja novih slučajeva.

LJ.M.